

PRAVILNIK O UPOTREBI PREHRAMBENIH ADITIVA, OSIM BOJA I ZASLAĐIVAČA U HRANI

Sl. glasnik BiH br. 83/2008

DIO PRVI - OPŠTE ODREDBE

Član 1

(Predmet)

Pravilnikom o upotrebi prehrambenih aditiva, osim boja i zaslađivača u hrani (u daljnjem tekstu: Pravilnik), reguliše se upotreba prehrambenih aditiva, osim boja i zaslađivača u hrani kao kategorije prehrambenih aditiva u raznim vrstama hrane, propisuju specifični kriterijumi čistoće i drugi zahtjevi koji moraju biti ispunjeni u proizvodnji i prometu.

Član 2

(Definicije)

Pojmovi korišćeni u ovom Pravilniku imaju sljedeća značenja:

- a) **konzervansi** su supstance koje produžavaju trajnost hrane i štite je od kvarenja prouzrokovanog mikroorganizmima;
- b) **antioksidansi** su supstance koje produžavaju trajnost hrane i štite ih od kvarenja prouzrokovanog oksidacijom (kao što je užeglost masti i promjene boje), pojačavaju antioksidativno djelovanje drugih materija;
- c) **nosači aditiva i nosači rastvarača (otapala)** jesu sve supstance koje se koriste za rastvaranje, razblaživanje, dispergovanje ili fizičko modifikovanje aditiva na neki drugi način bez ispoljavanja njegove tehnološke funkcije a koriste se u svrhu lakšeg rukovanja u primjeni aditiva;
- d) **kiseline** su supstance koje povećavaju kiselost hrane i daju joj kiseo okus;
- e) **regulatori kiselosti** su supstance koje regulišu i održavaju pH vrijednost hrane;
- f) **sredstva protiv zgrudnjavanja** su supstance koje smanjuju adheziju čestica u praškastoj hrani i time sprečavaju nastajanje većih nakupina ili grudvi;
- g) **sredstva protiv stvaranja pjene** su supstance koje sprečavaju pjenjenje tokom tehnološkog postupka kao i u gotovom proizvodu;
- h) **sredstva za povećanje zapremine** su supstance koje doprinose povećanju zapremine hrane bez značajnog uticaja na njenu energetska vrijednost;
- i) **emulgatori** su supstance koje omogućavaju homogeno miješanje ulja i masti sa vodom ili vode sa uljima i mastima, kao i homogeno miješanje drugih sastojaka;
- j) **emulgujuće soli** su supstance koje omogućavaju homogeno miješanje proteina sa mastima i drugim sastojcima hrane;
- k) **učvršćivači** su supstance kojima se postiže ili održava čvrstina tkiva voća i povrća ili koje u reakciji sa sredstvima za želiranje formiraju ili učvršćuju gel;
- l) **pojačivači aroma** su supstance koje pojačavaju postojeći okus i/ili miris hrane;
- m) **sredstva za stvaranje pjene** su supstance koje omogućavaju formiranje homogene disperzije gasne faze u tečnoj ili čvrstoj hrani;
- n) **sredstva za želiranje** su supstance koje dodatkom hrani stvaraju želatinoznu konzistenciju gela;
- o) **sredstva za poliranje odnosno glaziranje (uključujući i lubrikante)** su supstance koje se nanose na površinu, daju joj sjajan izgled i glatku površinu;
- p) **sredstva za regulisanje vlažnosti - humektanti** su supstance koje svojim niskim stepenom vlažnosti sprečavaju sušenje hrane, bez obzira na atmosferski uticaj ili poboljšavaju rastvorljivost praškastih supstanci u vodenom mediju;
- r) **modifikovani skrobovi** su supstance dobijene hemijskim tretmanom jestivih skrobova koji mogu da pretrpe fizički ili enzimski tretman (u ovu grupu ne spadaju bijeli i žuti dekstrin, pečeni i dekstrinirani skrobovi, izbijeljeni skrobovi, fizički modifikovani skrobovi i skrobovi tretirani amilolitičkim enzimima);
- s) **gasovi za pakovanje** su gasovi osim vazduha, ubačeni u posudu prije, tokom ili nakon stavljanja hrane u tu posudu;
- t) **propelenti** su gasovi koji izbacuju hranu iz posebnih posuda, a nisu vazduh;
- u) **sredstva za dizanje tijesta** su supstance ili kombinacije supstanci koje oslobađaju gas i na taj način povećavaju zapreminu tijesta;
- v) **sekvestranti** su supstance koje grade hemijske komplekse sa metalnim jonima;

- z) **stabilizatori** su supstance koje održavaju fizičko-hemijsko stanje hrane uključujući homogenu disperziju više supstanci koje se ne miješaju, kao i supstance koje stabilizuju, održavaju ili pojačavaju postojeću boju hrane;
- aa) **zgušnjivači** su supstance koje povećavaju viskozitet hrane vezivanjem tekuće faze od određene viskoznosti do potpunog zgušnjavanja;
- bb) **sredstva za tretiranje brašna** su supstance koje se dodaju brašnu ili tijestu radi poboljšavanja tehnoloških svojstava;
- cc) **mješavina aditiva** je proizvod dobijen miješanjem dva ili više pojedinačnih prehrambenih aditiva, iste kategorije ili različitih kategorija i odgovarajućih nosača, pod uslovom da je miješanje tehnološki opravdano;
- dd) **preneseni aditivi** su aditivi koji su u hranu došli preko jednog ili više sastojaka, a u samom proizvodu nemaju tehnološku funkciju.

Član 3

(Prehrambeni aditivi)

Ostali prehrambeni aditivi osim boja i zaslađivača sa lista odobrenih aditiva su sve kategorije prehrambenih aditiva iz člana 4. Pravilnika o uslovima upotrebe prehrambenih aditiva u hrani namijenjenoj za ishranu ljudi.

Član 4

(Izuzeci od primjene)

U skladu sa ovim Pravilnikom, prehrambenim aditivima ne smatraju se:

- a) supstance koje se upotrebljavaju za preradu vode za piće kako je to utvrđeno u propisima koji regulišu kvalitet vode namijenjene za ljudsku potrošnju;
- b) proizvodi koji sadrže pektin i koji su dobijeni iz osušene usitnjene pulpe jabuke ili kore južnog voća (citrus plodova) ili od njihove mješavine, djelovanjem razblažene kiseline a nakon toga djelimične neutralizacije solima natrijuma ili kalijum (tečni pektin);
- c) baze za žvakaće gume;
- d) bijeli ili žuti dekstrin, pečeni i dekstrinirani skrob, skrob modifikovan obradom kiselinom ili bazom, izbijeljeni skrob, fizički modifikovani skrob i skrob koji je obrađen amilolitnim enzimima;
- e) amonijum hlorid;
- f) krvna plazma, jestivi želatin, proteinski hidrolizati i njihove soli, mliječni proteini i gluten;
- g) aminokiseline i njihove soli osim glutaminske kiseline, glicina, cisteina i cistina i njihovih soli;
- h) kazeinati i kazein;
- i) inulin;
- j) enzimi, osim onih koji imaju tehnološka svojstva, kao što su lizozim i invertaza.

Član 5

(Upotreba prehrambenih aditiva)

- (1) Prehrambeni aditivi navedeni u Aneksu I ovog Pravilnika dozvoljeni su u hrani, sa izuzetkom hrane navedene u Aneksu II ovog Pravilnika
- (2) Osim kada je to posebno određeno, stav (1) ovog člana ne primjenjuje se na:
  - a) hranu za dojenčad i malu djecu, kako je to regulisano odgovarajućim propisima o hrani namijenjenoj za posebne prehrambene potrebe, uključujući hranu za dojenčad i malu djecu sa određenim zdravstvenim smetnjama, koja podliježe odredbama Aneksa VI ovog Pravilnika,
  - b) hranu navedenu u Aneksu II ovog Pravilnika, koja može sadržavati samo one prehrambene aditive koji su navedeni u tom Aneksu i one aditive koji se pominju u aneksima III i IV pod uslovima propisanim u tim aneksima,
  - c) hranu navedenu u članu 7. ovog Pravilnika.
- (3) Prehrambeni aditivi navedeni u aneksima III i IV ovog Pravilnika mogu se upotrebljavati samo u hrani koja je navadena u tim aneksima i pod uslovima utvrđenim u njima.
- (4) Samo oni prehrambeni aditivi koji su navedeni u Aneksu V mogu se upotrebljavati kao nosači ili prenosni rastvarači prehrambenih aditiva i moraju se upotrebljavati pod uslovima propisanim tim Aneksom.

Član 6

(Maksimalna količina dozvoljenih prehrambenih aditiva u hrani)

Pojam quantum satis iz aneksa ovog Pravilnika znači da maksimalno dozvoljena količina nije određena. Aditivi se moraju upotrebljavati u skladu sa dobrom proizvođačkom praksom u količini koja nije veća od potrebne da bi se ostvarila predviđena namjena i pod uslovom da su ispunjeni specifični kriterijumi čistoće

Član 7

(Zabrana dodavanja prehrambenih aditiva)

(1) Ako drugačije nije propisano ovim Pravilnikom, zabranjeno je dodavanje prehrambenih aditiva:

- a) neprerađenoj hrani,
  - b) medu,
  - c) neemulgovanim uljima i mastima biljnog i životinjskog porijekla,
  - d) maslacu,
  - e) nearomatizovanom pasterizovanom i sterilizovanom mlijeku (uključujući i UHT sterilizovanom) te pavlaci bez obzira na sadržaj masnoće u originalnom obliku,
  - f) fermentovanim nearomatizovanim mliječnim proizvodima i svježem siru,
  - g) prirodnim mineralnim vodama i izvorskoj vodi,
  - h) kafi i ekstraktu kafe (osim aromatizovanoj instant kafi),
  - i) nearomatizovanom čaju,
  - j) šećeru (uključujući i mono i disaharida),
  - k) običnoj suvoj tjestenini,
  - l) nearomatizovanoj mlaćenici (isključujući sterilizovanu mlaćenicu).
- (2) Neprerađena hrana u smislu ovog Pravilnika je hrana koja nije podvrgnuta obradi koja dovodi do bitne promjene njenog prvobitnog stanja (pri čemu ona može biti: izdijeljena, servirana, otkoštana, samljevena, oljuštena, očišćena, isječena, usitnjena, duboko zamrznuta, zamrznuta, rashlađena, upakovana, otpakovana i sl.).

Član 8

(Dozvoljeno prisustvo aditiva)

(1) Prisustvo prehrambenog aditiva dozvoljeno je:

- a) u složenoj hrani osim one koja je navedena u članu 7. ovog Pravilnika, u onoj mjeri u kojoj je prehrambeni aditiv dozvoljen u jednom od sastojaka složene hrane,
- b) u hrani kojoj je dodata aroma, u onoj mjeri u kojoj je prehrambeni aditiv dozvoljen u toj aromi u skladu sa ovim Pravilnikom i prenesen na hranu preko arome, pod uslovom da taj prehrambeni aditiv nema tehnološku funkciju u konačnom proizvodu,
- c) ako je hrana određena da se koristi isključivo za pripremu složene hrane u mjeri u kojoj složena hrana zadovoljava zahtjeve ovog Pravilnika.

(2) Stav (1) ovog člana ne primjenjuje se na hranu za dojenčad, dopunsku hranu za dojenčad, prerađenu hranu za bebe na bazi žitarica, koja je regulisana propisima o hrani namijenjenoj za posebne prehrambene potrebe, osim gdje je to posebno određeno.

(3) Sadržaj prehrambenih aditiva u aromama ograničava se na minimum koji je neophodan da se garantuje sigurnost i kvalitet arome i da se olakša njeno čuvanje.

(4) Prisustvo prehrambenih aditiva u aromama ne smije potrošače dovesti u zabludu niti predstavljati opasnost za njihovo zdravlje.

(5) Ukoliko prisustvo prehrambenog aditiva u hrani, kao posljedica njegovog dodatka u aromu, ima tehnološku funkciju u hrani, on će se smatrati kao prehrambeni aditiv u hrani a ne kao prehrambeni aditiv u aromi.

Član 9

(Nitriti i nitrati)

(1) Nitriti i nitrati sa oznakom "**za upotrebu u hrani**" stavljaju se u promet samo kao homogene mješavine sa kuhinjskom soli ili zamjenama za kuhinjsku so, i to kao: so za salamurenje, nitritne soli za salamurenje i nitratna so za salamurenje sa 1% šalitre.

(2) Homogena mješavina natrijum-hlorida ili zamjene za kuhinjsku so i najviše 3% natrijum-nitrata (E-251) ili kalijum-nitrata (E-252) stavlja se u promet pod nazivom "**so za salamurenje**".

(3) Homogena mješavina natrijum-hlorida ili zamjene za kuhinjsku so i 0,5% do 0,6% natrijum-nitrata (E-250) ili kalijum-nitrata (E-249), stavlja se u promet pod nazivom "**nitritna so za salamurenje**".

(4) Homogena mješavina natrijum-hlorida ili zamjene za kuhinjsku so i 0,5% do 0,6% natrijum-nitrata (E-250) ili kalijum-nitrata (E-249) i 0,9% do 1,2% natrijum-nitrata (E-251) ili kalijum-nitrata (E-252) stavlja se u promet pod nazivom "**nitritna so za salamurenje sa 1% šalitre**".

Član 10

(Zabrane u mješavinama)

Mješavine prehrambenih aditiva u čijem su sastavu soli za salamurenje ne mogu da sadrže proteine, hidrolizate proteina i druge proteinske preparate, začine, ekstrakte začina i etarska ulja zbog opasnosti od stvaranja toksičnih proizvoda.

Član 11

(Promet i deklarisanje)

- (1) Nitritna so za salamurenje, odnosno nitritna so za salamurenje sa 1% šalitre, stavlja se u promet samo u originalnom pakovanju, u čvrstom i dobro zatvorenom zbirnom pakovanju.
- (2) Deklaracija nitritne soli za salamurenje, odnosno nitritne soli za salamurenje sa 1% šalitre mora sadržati upozorenja "**pažnja-otrov**", "**držati na suvom mjestu**", podatke o sastavu soli i uputstvo za upotrebu i čuvanje.
- (3) Odredba iz stava (2) ovog člana odnosi se i na so za salamurenje samo što deklaracija ne mora sadržavati upozorenje "**pažnja-otrov**".

Član 12

(Čuvanje i rukovanje)

Natrijumum-nitrit (E-250) i kalijum-nitrit (E-249) namijenjen za proizvodnju nitritne soli za salamurenje, odnosno nitritne soli za salamurenje sa 1% šalitre moraju se čuvati i pripremati u posebnoj prostoriji u kojoj se ne može držati druga hrana i dozvoljen je pristup samo licima koja se bave proizvodnjom tih soli, odnosno mješavina.

Član 13

(Prodaja nitrita)

- (1) Natrijumum-nitrit (E-250) i kalijum-nitrit (E-249) prodaju se samo pravnim licima koja proizvode nitritne soli za salamurenje, odnosno nitritne soli za salamurenje sa 1% šalitre u originalnom pakovanju, čvrstoj i dobro zatvorenoj ambalaži.
- (2) Deklaracije za natrijum-nitrit (E-250) i kalijum-nitrit (E-249) moraju sadržavati i podatak o količini aktivne supstance, upozorenje "**otrov**" i "**zabranjeno za korišćenje u hrani**", ispisane krupnim slovima.

Član 14

(Proizvođačka specifikacija)

- (1) Za mješavine ostalih prehrambenih aditiva, osim boja i zaslađivača, koje su dozvoljene ovim Pravilnikom i nalaze se na listama odobrenih aditiva, proizvođač prije početka proizvodnje donosi proizvođačku specifikaciju.
- (2) Proizvođačka specifikacija iz stava (1) ovog člana, osim podataka iz člana 10. Pravilnika o uslovima upotrebe prehrambenih aditiva u hrani namijenjenoj za ishranu ljudi, sadrži i kratak opis tehnološkog postupka proizvodnje, vrstu i količinu upotrijebljenih sirovina izraženu u mjernim jedinicama ili procentima, kao i izvještaj o hemijskoj i mikrobiološkoj ispravnosti izvršenoj u ovlašćenoj laboratoriji, sa stručnim mišljenjem.
- (3) Evidencija o donesenim proizvođačkim specifikacijama za mješavine aditiva iz stava (1) ovog člana sadrži sljedeće podatke:
  - a) evidencijski broj specifikacije,
  - b) naziv mješavine aditiva i trgovačko ime, ako ga proizvod ima,
  - c) datum donošenja specifikacije,
  - d) datum i nalaz izvršenog laboratorijskog ispitivanja,
  - e) datum početka proizvodnje po proizvođačkoj specifikaciji,
  - f) namjenu za koju je mješavina prehrambenog aditiva predviđena,
  - g) količinu svake komponente u mješavini prema opadajućem redoslijedu upotrijebljenih količina izraženu u jedinicama mase ili zapremine ili u procentima u odnosu na neto količinu.

DIO DRUGI - PRELAZNE I ZAVRŠNE ODREDBE

Član 15

(Usklađenost)

- (1) Svi ostali prehrambeni aditivi, osim boja i zaslađivača koji se nalaze na listama odobrenih prehrambenih aditiva i koji su usklađeni sa zahtjevima ovog Pravilnika i Pravilnika o uslovima upotrebe prehrambenih aditiva u hrani namijenjenoj za ishranu ljudi, mogu se staviti u promet na tržištu u Bosni i Hercegovini.
- (2) Svi ostali prehrambeni aditivi, osim boja i zaslađivača koji se nalaze na zalihama a koji nisu u skladu sa ovim Pravilnikom, mogu se utrošiti do isteka zaliha a najkasnije šest mjeseci od dana stupanja na snagu ovog Pravilnika.
- (3) Dozvoljena je prodaja hrane koja se u trenutku stupanja na snagu ovog Pravilnika nalazi na tržištu dok joj ne istekne rok trajanja, kao i hrane iz uvoza, a za koju je pokrenut postupak uvoza prije stupanja na snagu ovog Pravilnika.

Član 16

(Obaveze Agencije za bezbjednost hrane Bosne i Hercegovine)

(1) Agencija za bezbjednost hrane Bosne i Hercegovine, u saradnji sa nadležnim organima entiteta i Brčko Distrikta Bosne i Hercegovine, dužna je da uspostavi sistem ispitivanja potrošnje odobrenih ostalih prehrambenih aditiva, osim boja i zaslađivača. Informacije će se koristiti za ocjenu i praćenje mogućeg rizika upotrebe prehrambenih aditiva, osim boja i zaslađivača, kako bi se u slučaju štetnog djelovanja odlučilo da li treba izvršiti bilo kakve izmjene u zakonodavstvu.

(2) Agencija za bezbjednost hrane Bosne i Hercegovine obavezna je da sprovodi kampanju podizanja svijesti javnosti, kako bi se javnost informisala o dozvoljenim ostalim prehrambenim aditivima osim boja i zaslađivača i sistemu E-brojeva.

Član 17

(Službene kontrole i inspekcijski nadzor)

Službene kontrole i inspekcijski nadzor nad sprovođenjem ovog Pravilnika sprovodiće se na način propisan važećim zakonskim propisima.

Član 18

(Prestanak važenja propisa)

Danom stupanja na snagu ovog Pravilnika prestaju da važe odredbe Pravilnika o kvalitetu aditiva za prehrambene proizvode ("Službeni list SFRJ", broj 39/89), koje se odnose na upotrebu prehrambenih aditiva osim boja i zaslađivača u hrani.

Član 19

(Stupanje na snagu)

Ovaj Pravilnik stupa na snagu osmog dana od dana objavljivanja u "Službenom glasniku BiH".

Prilog u PDF formatu možete preuzeti [ovdje](#)